Slovensko združenje
paliativne in hospic oskrbe

Oskrba maligne rane

Oti Mertelj, Mateja Lopuh

Dodatna znanja iz paliative “Korak za korakom”

17.11. 2016

Maligne kožne rane

- Maligne kožne rane so pogosto kronične rane
- Razvijejo se približno pri 5 % do 10% bolnikih z rakom
- Hudo fizično in psihično breme pacientom, svojcem, zdravstvenemu osebju
- Vplivajo na samopodobo posameznika
- Ne moremo predvideti rezultatov celjenja
- Individualna obravnava, multidisciplinarni pristop
- Znak za napredovanje maligne bolezni

Vzroki za nastanek malignih ran

- Pri nezdravljenih rakih ali pri ponovitvi bolezni
- Kadar celice primarnega tumorja infiltrirajo v podkožje.
- Razsoj malignih celic med kirurškim posegom
- Vdor malignih celic tumorja v krvni in limfni sistem
- Iz druge kronične rane, brazgotinskega tkiva

Razvoj maligne rane

- Tumorske celice izločajo rastne faktorje, kar povzroča razrast tumorja
- Preraščanja tumorja v krvne žile povzroči slabše prekrvljenost, pride do odmrtja tumorja in nastanka razjede (ulceracije)
- Tkivo je krhko, zelo ranljivo ,izloček obilen z neprijetnim vonjem.
- Trajna prisotnost odmrlega tkiva povzroči vnetje
- Vdor tumorskih celic v bezgavke povzroči limfedem okončin

Najpogostejša mesta

Na področju :

- prsnega koša,
- glave in vratu,
- dimelj,
- pazduhe,
- genitalij.

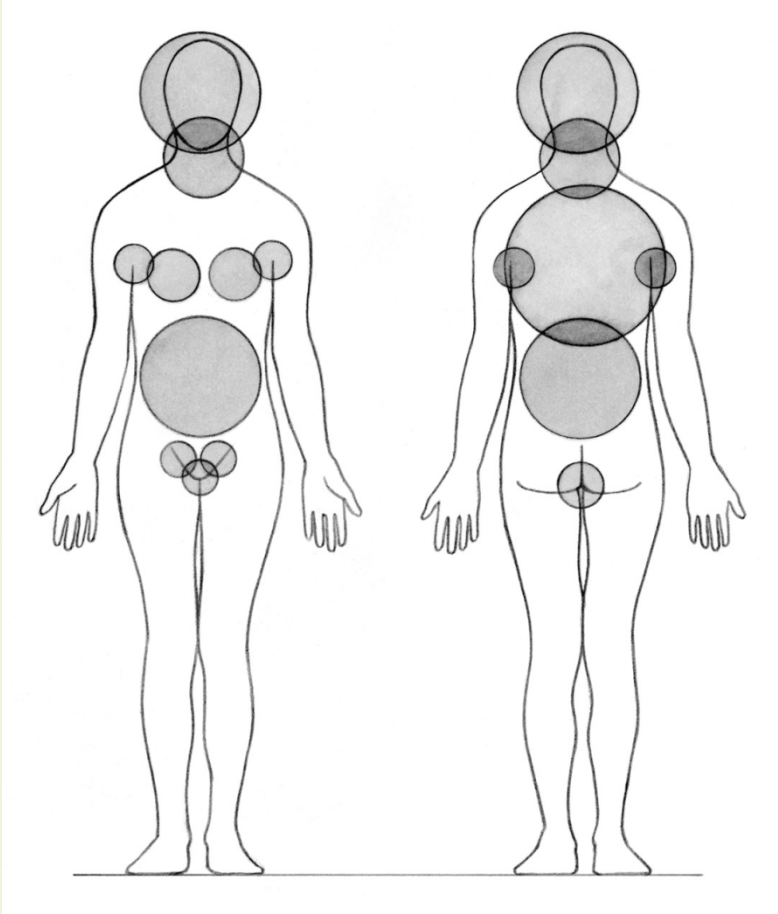

Zacelitev maligne rane?

- Pri pacientih v paliativni oskrbi se rana v večini primerov ne zaceli
- Izvajanje vseh preventivnih ukrepov z lokalno oskrbo rane, lajšanjem simptomov
- Obvladovanje bolečine
- Ohranjanje bolnikovega dostojanstva s čim višjo stopnjo neodvisnosti
- Postavitev realnih ciljev

Značilnosti malignih ran

- Nad nivojem kože
- Po obliki spominjajo na cvetačo ali gobasto razrast

- Razrast tumorja lahko doseže globlje strukture, ki vodijo do nastanka sinusa ali fistule
- Kot globoki kraterji z dvignjenimi robovi

Simptomi povezani z malignimi ranami

- Vsaka maligna rana je edinstvena po izgledu in prisotnih simptomih.
- obilen izloček
- neprijeten vonj
- krvavitev
- oteklina
- bolečina
- srbenje
- izpostavljenost okužbi
- žepaste rane (sinusi) in fistule.

Vrste zdravljenja

- Kirurško zdravljenje
- Odstranitev tumorske mase
- Delna odstranitev tumorja
- Nekrektomije
- Hranilne gastrostome
- Kolostome
- Rekonstruktivni posegi
- Vedno kirurški poseg ni možen zaradi stanja pacienta, možnosti krvavitve ali vključenosti tumorja v okolna tkiva ali organe.

Vrste zdravljenja

- Sistemsko zdravljenje s pomočjo kemoterapije
- Učinkovitost je odvisna od odgovora tumorja na kemoterapijo
- zmanjšanje simptomov
- Zdravljenje z radioterapijo
- Uniči celice tumorja, posledično zmanjša rano
- Ublaži simptome kot so izloček, bolečina
- Paliativna radioterapija - zmanjšanje krvavitve

Vrste zdravljenja

- Zdravljenje s hormonskimi in biološkimi oziroma tarčnimi zdravili
- Krioterapija
- Elektrokemoterapija
- Kombinacije naštetih vrst zdravljenja

Vir: Serša G. et al. 2007 / Elektrokemoterapija melanom

Ocena pacienta z maligno kožno rano

- Vedno ocenimo pacienta v celoti
- Osnova za načrtovanje izvajanja aktivnosti
- Splošna ocena vključuje:

- anamnezo,
- oceno telesnega stanja,
- oceno psihosocialnega stanja,
- oceno prehranskega stanja.

- Lokalna ocena rane

Zdravljenje pacienta z maligno kožno rano

- Diagnostika vrste tumorja njegova razširjenost, možnosti zdravljenja
- Ocena zdravstvenega stanja pacienta, ocena rane
- Načrt oskrbe (dostojanstvo, udobje)
- Lokalna oskrba rane in obvladovanje pridruženih simptomov
- Psihosocialna podpora
- Pri načrtovanju oskrbe je treba pretehtati prednosti in slabosti oskrbe.

Ocena rane

- Pri lokalni oceni rane ocenjujemo:
- Mesto rane,
- Velikost in globino,
- Dno rane ter rob rane,
- Količina in kakovost izločka,
- Prisotnost in jakost neprijetnega vonja,
- Lokalne znake vnetja,
- Vrsta, jakost in čas pojavljanja bolečine,
- Krvavitev,
- Stanje kože v okolici rane.

Merjenje velikosti rane

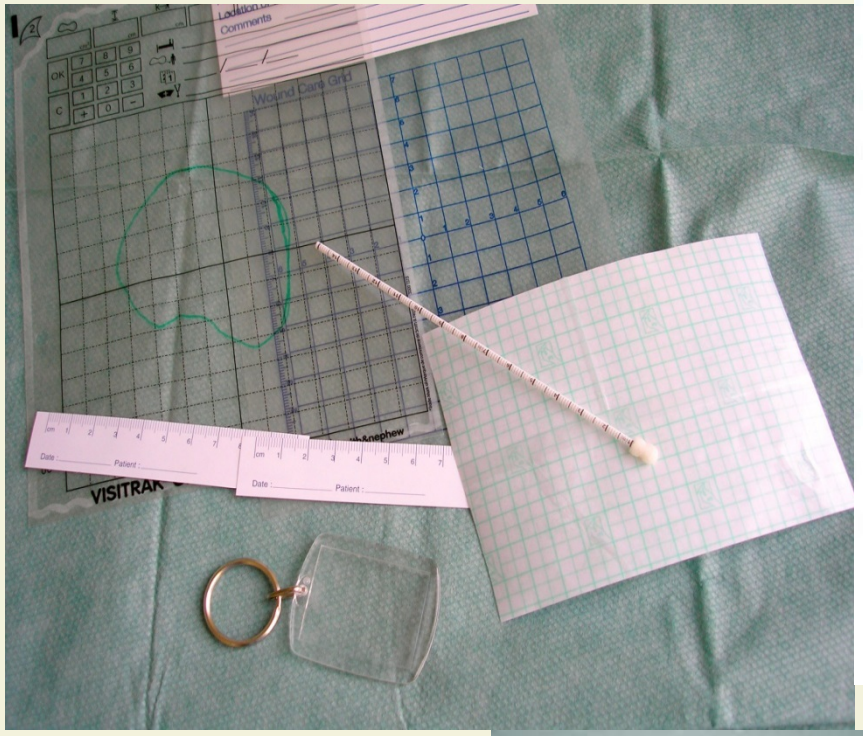

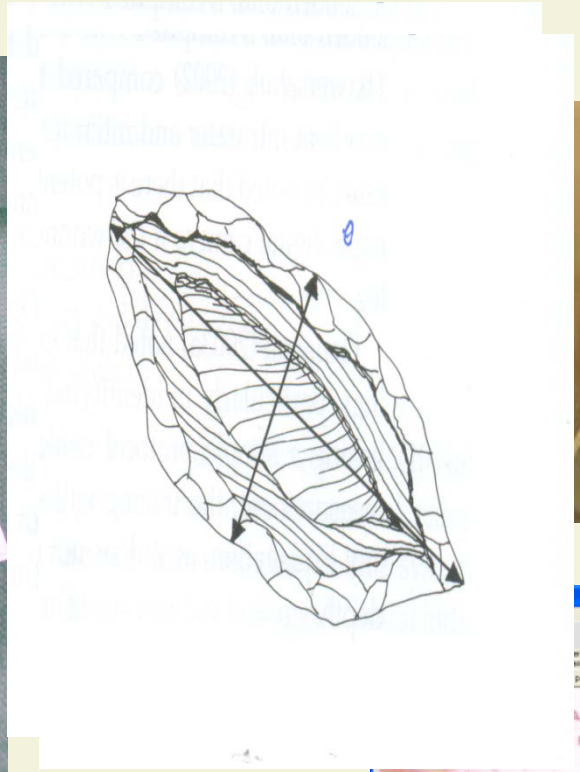

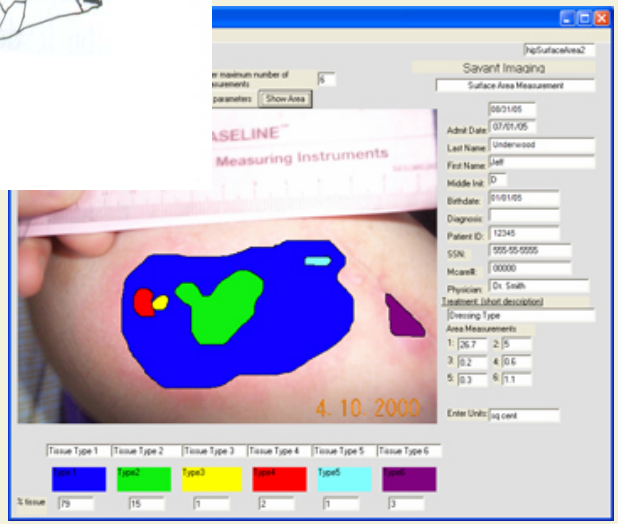

Dno rane – mrtvine, nekroze

Dno rane - granulacijsko tkivo epitelijsko tkivo

Mešano dno razjede

Dno rane - fibrinsko tkivo

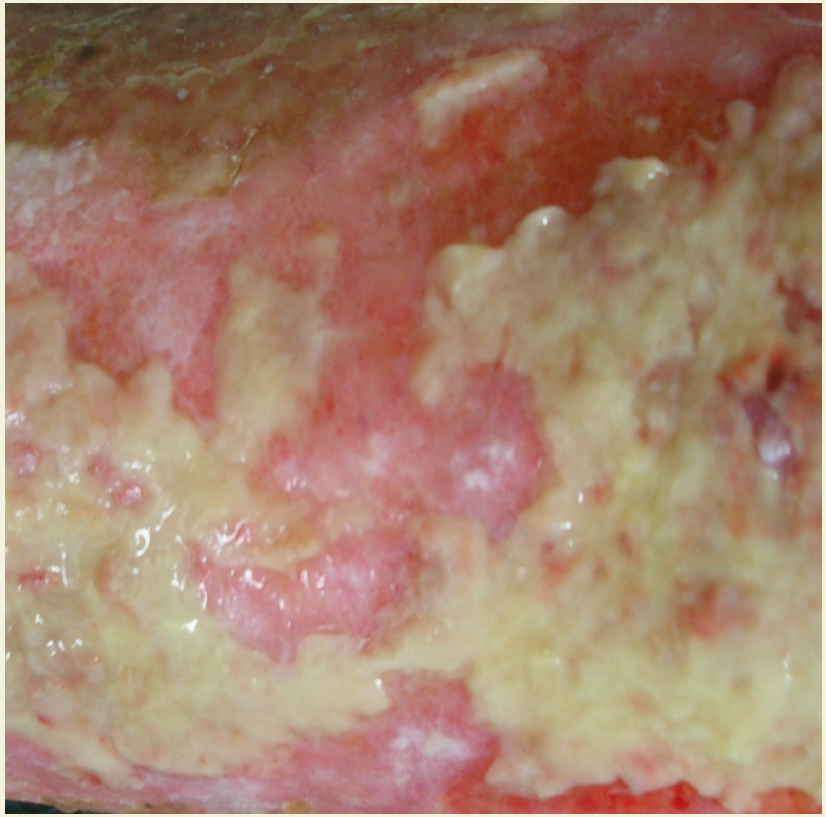

Rob rane

Lokalni znaki vnetja

Koža v okolici rane

Dokumentiranje

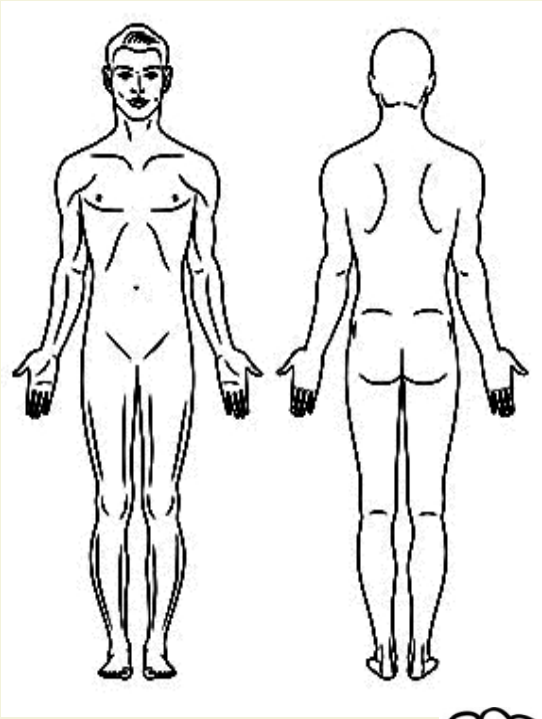

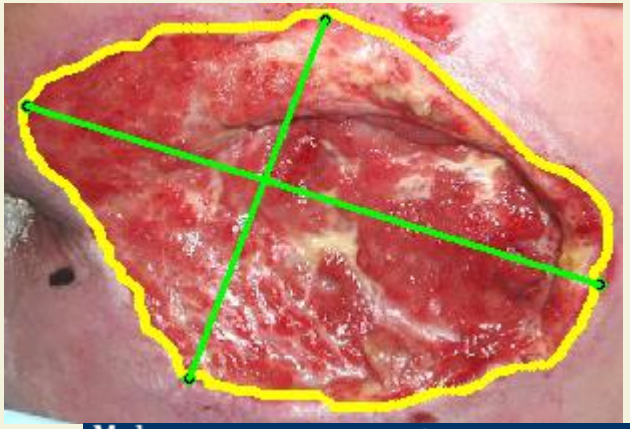

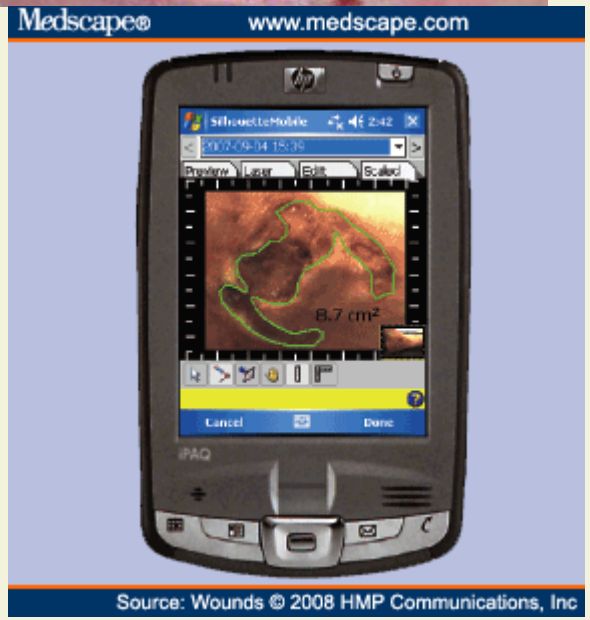

Maligna rana
Obvladovanje bolečine
Čiščenje rane in odstranjevanje mrtvega tkiva
Nadzor nad izločkom
Obvladovanje okužbe
Preprečevanje krvavitve
Obvladovanje vonja
Obvladovanje srbenja in otekline
Preprečevanje poškodb kože v okolici rane

Vodenje in obvladovanje bolečine

- Vzrok bolečine: lokacije rane, stopnja tkivne poškodbe, poškodbe živcev, otekline, okužbe, izpostavljenost zraku, intervencije pri oskrbi rane.
- Ocena bolečine
- Analgezija: sistemska ali lokalna
- V skladu z načrtom zdravljenja damo opioide in /ali nesteroidna protivnetna zdravila 30 minut pred menjavo obloge ali drugimi postopki oskrbe maligne rane.

Vodenje in obvladovanje bolečine

- Previdno odstranjevanje obloge
- Pravilna izbira obloge
- Uporaba: poliuretanske pene, silikonske obloge hidrogel.
- Uporaba kontaktnih mrežic.

Vodenje in obvladovanje bolečine

- Opioidi lokalno = mešanica 10 mg morfina + 15g hidrogela
- Obloge z ibuprofenom (Biatain Ibu)
- PolyMem obloge
- Preparati z Lidokainom
- 1 % mešanice v fiziološki raztopini
- (1 % mešanica Xylocaina = 100 ml FR+ 40 ml
- 2% Xylocaina)

Čiščenje rane

- Tuširanje rane
- Irigacija rane z ogreto raztopina za čiščenje
- Obkladki: fiziološka raztopina, Prontosan, Dermacyn, Octenillin,BIOSept, Actimaris….
- Skin Sept Mucose za čiščenje globokih, žepastih ran- izpiranje rane
- Odstranitev nevitalnega tkiva - izognemo okužbi in vonju
- Izogibati grobemu čiščenju

Odstranjevanje mrtvin

- Kirurško
- Avtolitično- uporaba sodobnih oblog
- Biološko
- Pacienti v terminalni fazi
- Vzdržujemo rano čim bolj suho
- Uporaba kontaktnih mrežic z dodanim srebrom, jodom.

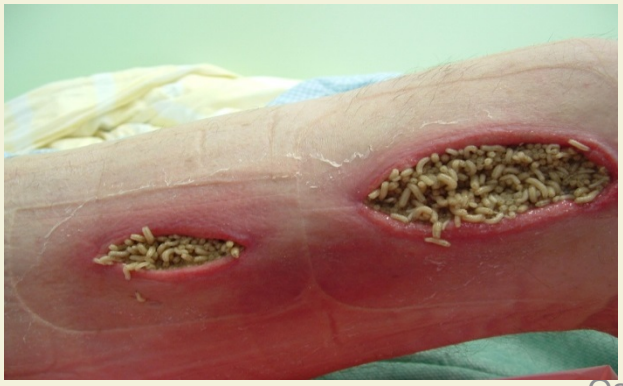

Nadzor nad izločkom

- Obloga mora poleg visoke vpojnosti imeti sposobnost prepuščanja vlage tudi navzven.
- Kombinacija oblog
- Alginat +Poliuretanska pena
- Hidrokapilarne obloge
- Drenažne vrečke
- Elektrokemoterapija
- Radioterapija

Okužba

- Odvzem brisa
- Lokalna oskrba – obloge s srebrom
- Poliuretanske pene z dodanimi antiseptiki
- Antiseptiki
- 1**% ocetna kislina**
- Okužba ?
- Prisotna bolečina, oteklina, krhko bledo granulacijsko tkivo, veliko izločka, poškodba razjede, žepi v dnu razjede in slabo celjenje rane.

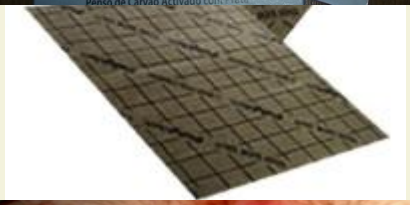

Preprečevanje krvavitve

- Izbira pravilne obloge, pazljivost pri odstranjevanju
- Direkten pritisk na mesto krvavitve- 10 minut
- Lokalna uporaba adrenalina razredčenega 1: 1000
- Uporaba hemostatskih trakov Surgicel, Spongostan
- Uporaba alginatov
- Hemostatična zdravila
- Razrast tumorja v večjo žilo (a. carotis, a. femoralis) pacient lahko izkrvavi in umre v nekaj minutah.
- Uporaba brisač, posteljnega perila temnih barv
- Zdravila za sedacijo
- Jasna in iskrena komunikacija s svojci pacienta in tudi člani zdravstvenega tima.

Preprečevanje poškodb kože v okolici rane

- Zaščita okolice s pomočjo tankih hidrokoloidov ali oblog
- Silikonske obloge
- Akrilati
- Kreme s cinkom
- Fistule - drenažne vrečke
- tekočinsko in elektrolitsko ravnovesje.
- Pravilno nameščanje in odstranjevanje lepilnih trakov
- Uporaba fiksirnih mrežic, osebnega perila

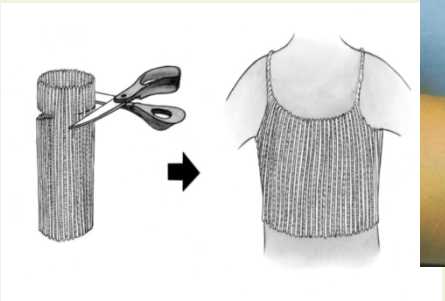

Obvladovanje neprijetnega vonja

- Sistemski antibiotiki
- Antimikrobna sredstva za lokalno uporabo
- Debridment
- Obloge z aktivnim ogljem
- Metronidazol gel, Mesalt obloge
- Aromaterapija
- Izboljšanje vonja v prostoru (mleta kava, kis, dišeče sveče, potpuri)..
- Prezračevanje
- Enoposteljne sobe

Zmanjševanje srbenja,otekline

- Antihistaminiki običajno niso učinkoviti.
- TENS
- Uporabo hladnih oblog iz hidrogela.
- Ustrezna nega kože
- Zadostna hidracija kože
- Uporaba bombažnih rokavic.
- Negovalna mazila z dodatkom uree ali mentola.
- Izogibanje volnenim, sintetičnim oblačilom.

- Dvig okončine.
- Kompresijska oblačila, povoji
- Ročna limfna drenaža
- Vzdrževanje prožnosti kože
- Preventiva okužbe

Ustrezna prehrana, hidracija

- Ocena prehranskega stanja
- Spremljanje prehranskega vnosa
- Zagotavljanje ustrezne prehrane hidracije skladno s posameznikovimi željami in njegovim stanjem.
- Priporoča se 25 do 35 kcal/kg TT in 1,5 do 2,5g B/ kg TT/ dan (EONS 2015).
- Uporaba enteralnih formul
- Pomoč pri hranjenju
- Več manjših kaloričnih obrokov
- Vlaženje in nego ustne votline ter lajšanje simptomov.

Psihosocialna podpora

- Maligne rane so pogosto povezane s široko paleto negativnih čustev kot so strah, zmedenost, sram in izguba moči.
- Vse to vodi v depresijo , socialno izolacijo in težave pri ohranjanju odnosov z družino in prijatelji ter spremenjeno samopodobo.
- Pomembno je, da znamo oceniti te težave in njihov vpliv na pacienta.
- V pomoč in dodatno psihosocialno podporo vključimo socialne delavce, člane hospica, psihologe, druge strokovnjake ter svojce pacienta.
- Pri celostni oskrbi pacienta z maligno rano skušamo upoštevati njegove želje, zagotavljati udobje in dostojanstvo ter lajšati bolečine.
- Ali se bo rana zacelila?
- Vedno damo odgovor z določeno mero uvidevnosti.

Rana v področju uhlja iz katere izteka gnojen izloček, občasno tudi hemoragičen. Prisotna bolečina

1. Čiščenje
2. Zaščita kože v okolici rane
3. Vrsta obloge
4. Pritrditev obloge

Rana na dojki nad nivojem kože, ob čiščenju rahlo zakrvavi, izločka minimalno, dno rane čisto.

1. Čiščenje
2. Zaščita kože v okolici rane
3. Vrsta obloge
4. Pritrditev obloge

Globoka rana na prsnem košu,iz katere izteka večja količina sero- hemoragičnega izločka,v dnu rane vidni koaguli, ob prevezi prisotna bolečina.

1. Čiščenje
2. Zaščita kože v okolici rane
3. Vrsta obloge
4. Pritrditev obloge

Care cure Heal

Kontaktne informacije

- Oti.mertelj@gmail.com
- Mateja.lopuh@gmail.com